

16. Яковлев Андрій, Тимочко Максим, Руденко Владислав.
Командна відповідальність за лаштунками Кримінального кодексу.
URL: <https://justtalk.com.ua/post/komandna-vidpovidalnist-za-lash-tun-kami-kriminalnogo-kodeksu>

УДК 343.13

Валерія Сергіївна ГНАТЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1714-6164>

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ІНШИХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Так, відповідно до статті 3 КПК України визначено інших учасників кримінального провадження. Зокрема, це заявник, свідок, понятий, спеціаліст, експерт, перекладач, секретар судового засідання, судовий розпорядник.

Обов'язково, розгляд процесуального статусу інших учасників кримінального провадження необхідно встановити виходячи з їх процесуальної участі у кримінальному провадженні та на підставі проведення слідчих (розшукових) дій, визначити межі доказування та обставини кримінального правопорушення в умовах війн.

Особливості участі у доказуванні інших учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану передбачає отримання показань, висновку спеціаліста та експерта, що вказують на обставини кримінального правопорушення та вину підозрюваного, обвинуваченого.

Також, учасники кримінального провадження, які не мають процесуального інтересу у процесі об'єктивні у своїх показаннях, які вони сформувавши під час вчинення кримінального правопорушення та його оцінки з власних життєдіяльних пізнань. Проблемними питаннями є питання визначення статусу учасників процесу, забезпечення їх гарантіями, а в окремих випадках засобами безпеки під час воєнного стану.

Так, згідно до статті 214 КПК України першим учасником кримінального провадження є заявник, який вказує на обставини кримінального правопорушення.

Учасником у кримінальному провадженні згідно до статті 60 КПК України є заявник. Заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим.

Після звернення з заявою про вчинення кримінального правопорушення, слідчий повинен її прийняти і розглянути перед початком досудового розслідування.

Заява, відповідно до статті 214 КПК України є початком досудового провадження, але не кожна заява містить склад кримінального правопорушення. Також, в окремих випадках заява має бути перевірена слідчим.

Окрім цього, відповідно до статті 615 КПК України під час особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану є:

- відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань - рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова, яка повинна містити відомості, передбачені ч.5 статті 214 КПК України.

- у невідкладних випадках до винесення дізнавачем, слідчим, прокурором постанови про початок досудового розслідування може бути проведений огляд місця події (постанова приймається невідкладно після завершення огляду) [1].

Необхідно визначити межі розгляду заяви, тому, що не кожна заява містить ознаки кримінального правопорушення. На підставі матеріального права та кваліфікації кримінального правопорушення слідчий визначає межі розгляду заяви. Окрім того, можна визначити початок реєстрації заяви про вчинення кримінального правопорушення та його межі. Кінцевий результат розгляду заяви можна визначити як проведення слідчих (розшукових) дій, встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, оголошення по-відомлення про підозру, клопотання про затримання підозрюваного та клопотання про обрання підозрюваному міри запобіжного заходу.

Відповідно до матеріалів до вивчення практики боротьби зі злочинністю Бахін В. П., Карпов Н. С., та ін. зазначили, що прийняття

заяви від заявника про кримінальне правопорушення має бути рівнозначним визнанню постраждалого – потерпілим. Тобто заява повинна мати інше процесуальне значення, а рішення, яке повинен прийняти слідчий, прокурор відносно заяви у кримінальному процесі, визначалося як підстава для порушення кримінального провадження [2.с.489].

Крім того, для проведення всебічного, неупередженого досудового розслідування слідчий повинен встановити обставини кримінального правопорушення за допомогою проведення слідчих (розшукових) дій.

У кримінальному провадженні є наступний учасник - свідок. Відповідно до статті 65 КПК України визначає, що свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань. Допит свідка, який є незалежним, об'єктивним учасником кримінального процесу проводять на підставі поєднання норм процесуального та матеріального права.

Тобто, участь свідка у кримінальному процесі полягає у встановленні обставин кримінального правопорушення. Його участь є об'єктивною реальністю, за якою слідчий, прокурор, суд встановлює істину. Свідок отримав процесуальні права, якими він користується під час досудового та судового провадження. Та за своєю заявою він має право на застосування до нього заходів безпеки, які повинні негайно здійснити оперативні підрозділи особливо в умовах воєнного стану.

Також перший допит свідка має важливе значення, особливо в умовах воєнного стану. Показання, отримані під час допиту свідка, потерпілого, у тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, у кримінальному провадженні, що здійснюється в умовах воєнного стану, можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації.

Згідно до статті 69 КПК України учасником у кримінальному провадженні є - експерт. Експертом є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

Участь у доказуванні експерта визначена у найголовніших форм: перша форма передбачає доказування події кримінального правопорушення; визначення фактичних даних як доказів на підставі проведення експертного дослідження; друга – визначає осудність особи; та третя є предметом доказування виду, розміру та характеру матеріальних втрат.

Іншим учасником у кримінальному провадженні є спеціаліст. Згідно до статті 71 КПК України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Звертаю увагу на дві форми участі спеціаліста: перша передбачає залучення спеціаліста для надання безпосередньої технічної допомоги, складання схем, відбір зразків для проведення експертизи та ін; друга – передбачає залучення спеціаліста, який має спеціальні знання у певній галузі знань та може надати консультації щодо окремих елементів предмету доказування.

Теоретичні проблеми участі спеціаліста у кримінальному процесі були предметом наукових досліджень з боку Васильєва А. М., Мудьюгіна Г. Н., Якубовича Н. О., та ін. [З. с.100].

Спеціаліст під час проведення своїх досліджень має право ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу слідчого; користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням; звертати увагу сторони кримінального провадження, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів. За результатами свого дослідження спеціаліст складає висновок, довідку або документ. Висновок складається в письмовій формі, в обсязі, який може забезпечити оцінку висновку спеціаліста з позицій належності, допустимості та достовірності.

Взагалі, участь інших учасників кримінального провадження у доказуванні, є досягнення меж доказування, достатніх для прийняття як остаточних, так і проміжних процесуальних рішень у кримінальному провадженні, це залежить від досконалості правового регулювання порядку взаємодії слідчого, прокурора з іншими учасниками кримінального судочинства у перебігу збирання та дослідження доказів, особливо в умовах воєнного стану.

Список бібліографічних посилань

1. КПК України застосуванню [електронний ресурс: режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>].

2. Бахін В. П. Матеріали до вивчення практики боротьби зі злочинністю / В. П. Бахін, Н. С. Карпов. –Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2007. - С.489.

3. Васильєв А. М. Планування розслідування злочинів / А. М. Васильєв, Г.Н. Мудьюгін, Н.О. Якубович.- Академія МВС - 1957. - С. 100.

УДК 343.13

Олег Вікторович ГУРІЧ,

адвокат адвокатського об'єднання «Дефендо Капітал»

РОЛЬ СУДУ У ЗМАГАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Змагальність сторін кримінального провадження є основою забезпечення справедливості судового розгляду, що, в свою чергу, сприяє побудові правової держави. Вимога змагальності кримінального судочинства закріплена як у Європейській конвенції з прав людини, так і в Конституції України та Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України. Зокрема, у п. 3 ч. 2 ст. 129 Конституції України задекларована змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Реалізацію цієї норми гарантує положення ч. 1 ст. 22 КПК України, де вказано, що кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими КПК України.

Ні в кого з правників не має сумнівів щодо необхідності виокремлення суду як окремого незалежного та об'єктивного органу, який має вирішувати справу по суті чи здійснювати функцію судового контролю. Втім, серед науковців залишається дискусійним питання щодо активності судді під час здійснення кримінального судочинства.

На необхідності активної ролі суду у процесі доказування обставин кримінального правопорушення наполягають Д.Є. Крикливець, В. Т. Маляренко, А. С. Сизоненко, О. О. Юхно, Г. В. Рибікова.

Так, на переконання А.С. Сизоненка, «активність суду як суб'єкта кримінального процесуального доказування не суперечить засаді змагальності та є необхідною умовою (у разі ініціативи